

СОФИЙСКИ УНИВЕРСИТЕТ „СВ. КЛИМЕНТ ОХРИДСКИ“ ФИЛОСОФСКИ ФАКУЛТЕТ

Старопечатните издания са важен източник при изследването на разнообразни проблеми от културен, социален, исторически или литературен аспект. През последните години библиолозите и други изследователи на книгата се насочват към комплексно и многостранно изследване на старопечатните издания в качеството им на раритети. Изследванията на старопечатните книжовни паметници надхвърлят традиционното библиографско описание и обхващат широк спектър от данни, като се акцентира върху екземплярното описание и изследването на преписките, автографите и дарствените надписи, гравюрите и орнаментацията на книгите, подвързията, хартията и водните знаци.

Съответствие на резултатите с поставените в проекта цели

Постигнатите резултати при изпълнението на проекта съответстват изцяло на поставените цели. Беше създадена база данни – „Филиграни от старопечатните книги от XIX в.“. Базата е интегрирана успешно в електронния каталог на Университетската библиотека и е достъпна на следния адрес: <http://aleph.libsu.uni-sofia.bg:8991/F/?func=find-b&request>

Интегрирането на базата в каталога предоставя редица предимства на потребителите, като им осигурява достъп до въведените в каталога пълни библиографски данни за съответното издание, информация за местонахождението на книгата, визуализиране на титулната страница на изданието, показване на ексцерпирани от съответното издание филиграни, както и достъп до пълен текст, когато е наличен.

Изпълнение на дейностите по проекта съгласно работната програма

Проектът на Университетската библиотека „Създаване на база данни от филиграни от старопечатните книги на XIX в. от колекциите на Университетска библиотека и ЦСВП „Иван Дуйчев“ – основа за датиране на ръкописи от същия период“ отговаря напълно на съвременните тенденции при изследването на старопечатните книжовни паметници. Макар и при изключително натоварване поради краткия срок за реална работа, само шест месеца са изпълнени всички дейности, заложи в работната програма:

- прегледът „de visu“ на всички старопечатни книги от колекцията на Университетската библиотека приключи навреме, въпреки забавянето на работата по проекта с три месеца, поради наложената карантина. От централното книгохранилище бяха извадени и прегледани повече от 3000 екземпляра, като установяването на наличните филиграни се осъществява чрез ръчно копиране – прелистване и гледане срещу светлина на всеки лист. От ексцерпирани, общо 200 водни знаци, 27 са

ОБЩОУНИВЕРСИТЕТСКИ
ПРОЕКТ – СЪВМЕСТНО С
УНИВЕРСИТЕТСКА
БИБЛИОТЕКА „СВ.
КЛИМЕНТ ОХРИДСКИ:

„СЪЗДАВАНЕ НА БАЗА
ДАННИ ОТ ФИЛИГРАНИ ОТ
СТАРОПЕЧАТНИТЕ КНИГИ
ОТ XIX В. ОТ КОЛЕКЦИИТЕ
НА УНИВЕРСИТЕТСКА
БИБЛИОТЕКА И ЦСВП
„ИВАН ДУЙЧЕВ“ – ОСНОВА
ЗА ДАТИРАНЕ НА
РЪКОПИСИ ОТ СЪЩИЯ
ПЕРИОД“

РЪКОВОДИТЕЛ:
ДОЦ. Д-Р АННА АНГЕЛОВА

ДОГОВОР № 80-10-234/
13.05.2020

ПЕРИОД НА ИЗПЪЛНЕНИЕ НА
ПРОЕКТА: АПРИЛ – НОЕМВРИ
2020

ОБЩА СТОЙНОСТ:
3 764 ЛВ.

цели; останалите са фрагментирани поради малкия размер на по-голямата част от книгите – на между 2 и 6 фрагмента,

- разположени на различни места на листа, като в някои случаи има липсващи части. Това налага внимателно копиране на наличните части и изчисления на разположението им на съответните листове за максимално достоверна реконструкция на изображението.
- за идентификация и датировка на водните знаци бяха проучени всички релевантни на проекта филиграноложки интернет портали, печатни издания на филигранни, налични във фонда на Университетската библиотека и страната, както и притежаваните от чужди библиотеки, които бяха доставени чрез международен книгообмен. Беше изготвена библиография на чужди източници свързани с темата на проекта, която обхваща 87 хронологично представени публикации от 1859 г до 2019 г.
- копирането на установените филигранни от книгите върху паус беше осъществено в рамките на предвидения за това срок и приключи до първи ноември. След сканирането на титулните страници и изображенията на филиграните, те бяха качени в базата данни и свързани с метаданните в каталога на Университетска библиотека
- изготвени бяха пълни библиографски описания на представените книги и справочния апарат на изданието в определения срок.

Обосновка на извършените разходи по проекта

По проекта са предвидени преки разходи в размер на 3764 лв. Подадени са необходимите документи за изплащане на възнагражденията определени за членовете на екипа – докторант и външни лица, извън участниците в проекта в размер на 566 лв. и външен член на екипа в размер на 479 лв. След представянето на първоначалния вариант на изготвяното от екипа изследване в Университетското издателство получихме калкулация за разходите, свързани с предпечатната подготовка и отпечатване на изданието в размер на 2499,80 лв. Предвидените разходи за канцеларски материали в размер на 69 лв. не са използвани.

Обобщение на постигнатите научни резултати от проекта

Като специална дисциплина в рамките на хуманитарните науки, филигранологията изучава историята на възникването и еволюцията на водните знаци (филигранни) на хартията, чрез които успешно се датират различни видове документи. Главна цел на проекта е проучването и идентификацията на водните знаци и хартията, употребена за отпечатването на кирилските издания от XIX в. с оглед възможността за датироване на недатираните ръкописи от същия период на базата на компаративния филиграноложки анализ.

Ръкописната традиция по българските земи продължава до края на XIX в. Наложеният от османската власт рестрикции от законодателен, икономически и финансов характер, забавят и затрудняват развитието на книгопечатането и обуславят преписването на книги като основен инструмент за разпространение на духовност и знания. Голяма част от ръкописите са без сведения за време и място на създаване. По отношение на датироването им важна функция имат филиграноложките данни, които са надеждна основа за коректно определяне на времеви период, в който е създаден ръкописът. Поради тази причина, проучването на кирилската печатна продукция от XVIII и XIX в., която по дефиниция носи типографски данни, в т.ч. и за годината на издаването, от гледна точка на хартиените параметри и преди всичко на водните знаци, е от първостепенна важност за датироването на недатираните ръкописи, като се има предвид, че източниците за снабдяване с хартия и за печатните, и за ръкописните книги, са едни и същи.

Разпространение на резултатите:

Основното разпространение на резултатите по проекта се осъществява чрез свободен достъп до изградената база данни в интернет, достъпна чрез електронния каталог на Университетска библиотека.

Друг начин на разпространение е чрез изготвяното от екипа издание – „Водни знаци на кирилските старопечатни книги от XVIII-XIX в. от фонда на Университетската библиотека „Св. Климент Охридски“. Освен до библиотеките в страната, изданието ще се изпраща и до всички библиотеки в чужбина, с които Университетска библиотека осъществява международен обмен.

За тематични проекти и проекти за подкрепа на докторанти:

- *Списък на публикациите в списания, реферирани в международна база данни (ISI Web Of Knowledge, Scopus или др.)*
Анна Ангелова. Ръкописен гръцко-български разговорник от XIX в. // Език и литература, 2020, № 1-2, 162-164
Voutova, N. Filigranological database stored in the Hilander Research Library as a basis for dating medieval manuscripts. – In: Fruits of Devotion: Essays in Honor of Predrag Matejic. Ohio Slavi Papers vol. 11 M.A. Johnson and Alice Isabelle Sullivan, editors. – Columbus Ohio: Published by the Department of Slavic and East European Languages and Cultures with the assistance of the Resource Center for Medieval Slavic Studies, The Ohio State University. Forthcoming 2020
- *Списък на публикациите в нереферирани списания и сборници*
Велинова, В., Н. Вутова. Ръкописи и ръкописни фрагменти от Университетска библиотека „Св. Климент Охридски. – В: Сборник в чест на Климентина Иванова. – София: Университетско издателство. (Под печат)
- *Участие в международна конференция с доклад или постерно научно съобщение*
Докторантката Малина Белчев участва в международната онлайн конференция – Book conservation – One Philosophy – many Interpretations Zentrum für Kulturgüterschutz, Department Bauen und Umwelt, Krems, Austria, 5-6 November, 2020q Annual Conference of European Research Center for Book and Paper <https://www.restauratorenohnegrenzen.eu/erc/OurEvents/>